

УДК 378.04:070]:37.015.31:7

Боярська Любов

кандидатка філологічних наук, доцентка
кафедри історії журналістики
Навчально-наукового інституту
журналістики Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

**МЕДІА-МИСТЕЦЬКІ АНТИВОЄННІ ПРОЄКТИ В КОНТЕКСТІ
ВИВЧЕННЯ МИСТЕЦЬКОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ**

Ознайомлення з актуальними культурно-мистецькими проектами, їх розгляд і аналіз є обов'язковою складовою навчання на тематичній спеціалізації «мистецька журналістика». З 2014 р. однією з головних тем таких проектів стала анексія Криму та окупація частини Донбасу, з 24 лютого 2022 року – повномасштабна війна. Формат культурного опору/спротиву після початку повномасштабної війни дещо відрізняється від формату перших років російської агресії (2014–2015 рр.).

Найбільшій популярності в умовах повномасштабної війни набуває візуальний контент (ілюстрація, політичний плакат, карикатура, мем, анімація). Майже зникають травестійні пісенні проекти, своєрідний феномен 2014-2015 рр. Натомість спостерігаємо справжній бум медіатворчості, яка, як відзначають спеціалісти, стала одним із засобів осмислення й опрацювання травматичного досвіду та подолання наслідків колективної травми війни.

Страх, відчай, біль, ненависть, лють – ці емоції втілені в ілюстраціях, перші з яких з'явилися буквально на другий-третій день вторгнення (підбірка з Інстаграм-сторінок українських і зарубіжних художників з'явилася у журналі «Elle» уже 27-го лютого [2], 1 березня – у виданні «Українська правда» [1]. А 4 березня художник-

аніматор Микита Лиськов (чий мультфільм «Кохання» зібрав понад 20 міжнародних нагород) запустив флешмоб «Putler karut!», до якого приєдналися художники-аніматори з різних країн світу і який став повноцінним мистецьким проектом [5].

Надалі публікації ілюстративних підбірок стають регулярними і стають, з одного боку, свідченнями неймовірної жорстокості війни, з іншого – своєрідною арт-терапією для творців і глядачів, адже, як говорять ілюстраторки Женя Олійник, Анна Сарвіра, Євгенія Гайдамака та інші у інтерв'ю Мар'яні Хемій, «в такий спосіб можна розділити свій досвід з аудиторією» [6]. А саме це є одним із етапів стратегії подолання наслідків колективної травми¹, наголошує психолог Олена Вознесенська у своїй лекції «Медіаторчість у подоланні колективної травми війни», прочитаній під час Міжнародного фестивалю актуальної анімації та медіамистецтва «LINOLEUM», який традиційно «відкриває сезон» вересневих культурно-мистецьких заходів і який є найпершим проектом, котрим тематична спеціалізація «мистецька журналістика» розпочинає кожен новий навчальний рік.

Гранична відвертість і моторошна правдивість багатьох ілюстрацій і плакатів зумовлена жахливим досвідом, який змушене переживати українське суспільство, і є художнім свідченням-обвинуваченням агресора. Але через цю правдивість роботи українських художників неодноразово блокувалися соціальними мережами. Тому Міжнародний фестиваль актуальної анімації і медіа мистецтва «LINOLEUM» (в Україні існує з 2014 року) центральною темою цього року оголосив «Sensitive content» (Неприйнятний

---

¹ 1 етап: легітимізація травматичних переживань; вивільнення затиснутих важких почуттів, 2 етап: об'єднання в період проживання болю, в переживаннях підтримки, відчуття приналежності до групи, що надає сили та відновлює ресурси

контент): *«Саме під такою позначкою соціальні мережі ховають більшість доказів злочинів росіян проти мирного населення України. Вторгнення 24 лютого стало кульмінацією системної російської агресії проти українців. Здавалось би, саме тепер прийшов час, коли українські голоси можуть нарешті бути почуті, однак **бойкот російської культури** та звірства російської армії **стали «Неприйнятним контентом»** для значної частини західного суспільства.*

Відповідь на цю «культуру поза політикою» є у фестивальному трейлері LINOLEUM 2022», – наголошують організатори [4], які відверто називають війну в Україні «найбільш кривавим та геноцидний епізод в історії Європи від кінця Другої світової війни». На фестивалі, який проходив онлайн 7–11 вересня, глядач міг побачити багато фільмів про війну: це і програма «Моя війна» у Міжнародному конкурсі (де, мабуть, одним із найбільш вражаючих є короткометражка «Монстр» про жінку, яка в часи військової диктатури в Чилі працює в тюрмі на «побутовій» роботі – включає музику під час допитів). Це і вищеназваний спеціальний показ «Неприйнятний контент», який організатори пояснюють так: «Нестерпний біль та жах війни відчували на собі сотні мільйонів людей з різних епох, культур та куточків світу. З часом весь цей досвід вмирає разом з його носіями, проте водночас він кристалізується в культурних артефактах. І саме такі артефакти вдалося зібрати у програмі «Неприйнятний контент» фестивалю LINOLEUM» [4]. Фільм «Спогад» (Франція), де онук довго намагається дізнатися від діда про його участь у Алжирській війні, аж поки, подорослішавши, не зрозуміє, що дід був окупантом і вбивцею. «Коридор» (Сербія), в якому хлопчик випадково залишається єдиним живим із розстріляного ворогом племені і відчайдушно намагається із тіл-геометричних фігур скласти собі тотем. Моторошний фільм «Ніч»

(Німеччина, Палестина, Катар), в якому Ніч намагається приспати-заспокоїти жінку, донька якої пропала під час бомбардування. До спеціальних показів фестивалю включено програму «Українська ретроспектива», де представлений мультфільм «Війна, що змінила Рондо» (за мотивами однойменної книги студії «Аграфка»); програму «Український голос», до якої ввійшли сюжети «Небесна сотня», «Гроза» (про родинний вечір 23 лютого 2022), «Війна, яка завжди поруч» (про евакуацію і ПТСР), «Дзвінок» (про загибель коханого). Окремо представлено і вищезгаданий проект «Putler kaput!» Микити Лиськова. Таким чином, фестиваль поєднав у своїх програмах зарубіжний і український досвід війни, намагаючись осмислити і пережити його. Численні лекції і воркшопи із арт-терапії, проведені в рамках фестивалю, допомагають глядачеві не тільки засвідчити свій гіркий досвід, а й спів-пережити, підтримати один одного і допомогти вистояти. Власне, для цього і створюються медіа мистецькі проекти та авторська анімація, які, як наголошують організатори, *«допомагають відчувати – ми не наодинці, допомагають зрозуміти – ми зможемо це пережити. Допомагають повірити – ми обов'язково станемо сильнішими, чим були. І ніколи не забудемо»* [4].

Література:

1. Головка Х. #Я Дякую ЗСУ: ТОП 15 ілюстрацій, які показують, куди має піти Росія. URL:<https://life.pravda.com.ua/culture/2022/03/1/247617/>).
2. З усіх куточків світу: 15 ілюстрацій про війну в Україні. URL:<https://elle.ua/ludi/novosty/z-ush-kutochkv-svtu-15-lyustracy-pro-vynu-v-ukran/>.
3. LINOLEUM 2022 оголошує конкурсну програму, центральну тему фестивалю та презентує офіційний трейлер. URL:<https://linoleumfest.com/uk/news/text/97-linoleum-2022-announces-the-competition-programme-the-festivals-theme-and-presents-the-official-trailer>.
4. Спеціальні покази: Неприйнятний контент. URL:

<https://linoleumfest.com/uk/program/special-screenings/blocks/sensitive-content>.

5. Сто чудових варіантів смерті путіна. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3437610-sto-cudovih-variantiv-smerti-putina.html>.

6. Хемій М. «Малювання дає сильний терапевтичний ефект»: ілюстраторки про творчість під час війни. URL: <https://tyktor.media/portret/iliustratorky-pid-chas-vijny/>.

УДК 070.23:004.774(477)

Гаврилюк Інна

кандидатка наук із соціальних комунікацій, доцентка кафедри журналістики та філології Сумського державного університету

ПОВІЛЬНА ЖУРНАЛІСТИКА В РЕГІОНАЛЬНОМУ МЕДІАПРОСТОРИ: ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ

Сучасний інформаційний простір позначений посиленою увагою до такої нової медійної субкультури, як «повільна журналістика» (slowmedia). Її виникнення пов'язано з перевагою як споживачів інформації, так і самих медійників від засилля видань, які продукують новинний формат. «У гонитві за кліками та швидкістю онлайн-журналістика стає дедалі лаконічнішою. Ця тенденція, втім, породжує контртенденцію – моду на розлогі матеріали, де великі тексти супроводжуються численними фото-відео- та аудіоілюстраціями» [3]. Як зазначає А. Шкальова, «журналістика-равлик» може допомогти хоча б на якусь годину зупинитися і просто насолодитися текстом, дізнатися наслідки давно забутої, але резонансної теми, а не без упину гортати